

ОБРАЗОВАЊЕ КАО АСПЕКТ МЕКЕ МОЋИ У РЕШАВАЊУ КОСОВСКО-МЕТОХИЈСКОГ ПРОБЛЕМА

Ивана Лукнар*

Достављен: 10. 02. 2022.

Језик рада: Српски

Кориговано: 27. 06, 14. 09, 17. 10 и 28. 10. 2022.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 15. 11. 2022.

DOI број: 10.5937/vojdelo2205083L

Решавање косовско-метохијског питања је проблем дугог трајања који је од великог научног и друштвеног значаја, како за непосредне учеснике дијалога, тако и за простор Балкана. У раду су разматрани потенцијали образовања као аспекта меке моћи, које може да послужи као средство за изградњу „нове климе” између политичких званичника у Београду и Приштини. Основна хипотеза рада је да образовање, као један од аспеката меке моћи, има широк потенцијал у решавању косовско-метохијског питања. У раду ће бити примењене научне методе анализа садржаја – историјски и квантитативни метод. Основни циљ рада је унапређење односа и комуникације између Београда и Приштине у вези са тим питањем, кроз образовну сарадњу. Изложене су и препоруке за реализовање и развијање образовне сарадње, која може да допринесе унапређењу стања и остваривању позитивних исхода прихватљивих за све учеснике косовско-метохијског дијалога. Мека моћ се намеће као ефикасно решење за постизање усаглашених интереса, мира и стабилности.

Кључне речи: *мека моћ, дијалог, образовање*

Историјски осврт на дешавања на простору Косова и Метохије

Сукوبي између Срба и Албанаца сежу далеко у прошлост, још из средњег века; етничке су природе и проистичу из културних и верских разлика. Након што је Стефан Немања организовао српску државу, простор Косова и Метохије

* Институт за политичке студије, Београд, Република Србија, ivanaluknar@gmail.com. Погледи изнети у чланку одражавају лични став аутора, а не институције из које долази.

хије је под влашћу Срба „неких 300 година.”¹ Након смрти цара Душана, 1355. године, и пада српске деспотовине у османлијско ропство, 1459. године, уследиле су промене на Балкану које су имале за последицу заоштравање односа између два народа. Услед исламизације Албанаца сукоби су постали учестали. Знатан део српског становништва иселио се са простора КиМ-а, а „албанско становништво из планинских предела Космета и северне Албаније силазило у долине (кововску и метохијску) и попуњавало празнине настале одласком Срба”.²

Први и Други светски рат обележили су оружани сукоби и спорадично насиље. Уставом ФНРЈ из 1946. године територија Косова и Метохије постала је административна и политичка целина. Затим је Уставом СФРЈ, 1963. године, ова територија добила статус аутономне покрајине. Након 1974. године Косово и Метохија су Уставом проглашени као „конститутивни елемент”. Последње две деценије XX века карактерише јачање етнонационалистичког покрета, распад бивше Југославије, политички и оружани сукоби који су кулминирали у оружани сукоб 1998–1999. године.

Након НАТО бомбардовања, јула 1999. године, усвојена је резолуција Савета безбедности УН, број 1244, како би се успоставио и одржао мир српске и албанске заједнице на Косову, изградило поверење и успоставио систем заједничког одлучивања. Међутим, до данашњег дана присутна је константна угроженост српске заједнице услед снажних етнонационалистичких тежњи албанске стране. Јер, „косовски Албанци данас себе више виде као жртву, а не као починиоце злочина. Према њиховом схватању стварности, увек су Срби радили много горе ствари од њих, што им даје легитимитет и морално право на освету без преседана. Нажалост, такве ставове некритички правдају и поједини међународни представници, чиме их подстичу на наставак сукоба са Србима”.³ Етничка и верска структура становништва Космета мењала се у зависности од тога ко је био на власти. Питање Косова и Метохије је комплексно, емотивно и дубоко укоренењено у историју, јер, као што указује Кнежевић: „Косово и Метохија је за Србију Света земља, нарочити спиритуални и сакрални простор, Атос и Јерусалим”.⁴ Отуда се овом питању треба посветити посебна пажња.

Актуелна ситуација на Косову и Метохији

Актуелни догађаји на северу Космета потресају регион и доводе у питање међународно присуство на Косову и Метохији, и подсећају међународну заједницу да треба да реагује у складу са мандатом и спречи све једностране акције

¹ Тодор, Мирковић, „Косово и Метохија – девет векова после”, *Војно дело*, Вол. 66, Бр. 2, стр. 187.

² Ибид., стр. 191.

³ Милоје, Здравковић, „Узроци првих сукоба Срба и Албанаца кроз историју”, *Национални интерес*, вол. 40, бр. 2, 2021, стр. 201.

⁴ Милош Кнежевић, „Размишљати о Косову и Метохији. Смисао унутрашњег и спољашњег дијалога о косметском проблему”, *Национални интерес*, вол. 30, бр. 3, 2017, стр. 35.

у Приштини којима се додатно нарушавају међунационални односи и безбедност. Приштинске власти су, 20. септембра 2021, прекршиле Споразум о слободи кретања издавањем Административног упутства о регистрацији возила са статусом неутралних КС регистарских таблица. Медији су извештавали о бројним кршењима споразума. Тензије су се наставиле и током 2022. године.⁵ Претходно поменути догађаји указују на то да је актуелна ситуација на северу Космета забрињавајућа и да захтева решавање проблема како би се очували безбедност и опстанак српског народа на КиМ и обезбедили законитост, поштовање међународних споразума и стабилност на том простору.

У Бриселу је 2013. године, уз посредовање Европске уније, постигнут споразум о нормализацији односа између Београда и Приштине.⁶ У првој тачки споразума помиње се заједница општина у којима Срби чине већинско становништво на Косову. Из тога произилазе остале тачке споразума: статут, права и надлежности. Обе стране су се обавезале да једна другу неће блокирати на путу европских интеграција. Међутим, у светлу новонастале ситуације, поменуте тачке за приштинску страну представљају само мртво слово на папиру. Знатан део чланица ЕУ подржао је улазак Косова у међународне организације (ММФ, Светска банка, спортске организације ФИФА, УЕФА и др.), а не регионалне организације на које тзв. Косово наводно само полаже право.

Србија настоји да сачува свој територијални интегритет.⁷ Ток (не)признавања тзв. косовске независности текао је у неколико фаза: од експлозије признања, инерције успоравања признања, па све до повлачења неких признања⁸. „Неретко се из департмана европских арбитара указује да је Србија кључни фактор мира и стабилности на Балкану“⁹ и да она треба да размотри сваки могући аспект решавања косовско-метохијског проблема. „Јер, тобожња независност Косова – као нове албанске државе изван и без Србије – није било каква случајна и споредна лаж у српско/албанским односима, већ најкрупнија могућа лаж која провокативно повређује виталне историјске, националне и државне интересе Србије“¹⁰

⁵ Петковић: „Упад КБС на север покрајине грубо кршење споразума, КФОР мора да реагује“, Канцеларија за Косово и Метохију, Влада Републике Србије, 25. септембар 2022, <https://www.kim.gov.rs/lat/v4880.php>, 12/10/2022.

⁶ „Brussels Agreement: First Agreement of Principles Governing the Normalization of Relations“ The Government of the Republic of Serbia in the service of citizens, <https://www.srbija.gov.rs/cinjenice/en/120394>, 11/10/2022.

⁷ „Устав Републике Србије“, *Службени гласник РС*, бр. 98, 10. новембра 2006, члан 182. <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/ustav/2006/98/1/reg>

⁸ Миломир Степић, „Косово и Метохија: геополитички аспекти брзог решења замрзнутог конфликта“, *Национални интерес*, вол. 38, бр. 2, 2020, стр. 22-23.

⁹ Ђорђе Радовановић, Филип Обрадовић, „Од идеје до праксе – Бриселски споразум и Косовско-Метохијска свакодневница“, *Баштина*, Приштина – Лепосавић, вол. 30, бр. 52, 2020, стр. 351. doi: 10.5937/bastina30-29157

¹⁰ Милош Кнежевић, „Размишљати о Косову и Метохији. Смисао унутрашњег и спољашњег дијалога о косметском проблему“, *Национални интерес*, вол. 30, бр. 3, 2017, стр. 34.

Узроци косовско-метохијског проблема укорени су дубоко у прошлости, па се он не може решити у кратком року, брзо. „У потрази за обострано прихvatљивим српско/албанским решењем косметског проблема потребно је имати добру вољу, испољити стрпљење али и упорност.“¹¹ Отуда решавање проблема Косова и Метохије захтева свеобухватан приступ који, поред деловања истакнутих лидера и политичара, захтева и активно учешће научне заједнице у унутрашњем дијалогу. Потребно је размотрити потенцијале меке моћи за решавање овог проблема. Идеја је да се кроз активну образовну сарадњу негује дијалог и приближе два народа.

Потенцијал меке моћи за решавање проблема на Косову и Метохији

Косовско-метохијски проблем је деликатан и захтева софистицирана средства за његово решавање. Потребно је избећи силу, укључити регион и целокупну међународну заједницу, а не само њен западни део, и „морају се укључити и незападни актери“¹² како би се, по овом питању, водио дијалог на највишем нивоу, планирано и с великим дипломатским умећем. Снага спољнополитичког деловања једне државе зависи од њене свеукупне моћи (политичке, економске, војне, технолошке, енергетске, еколошке). Многи аутори указују да је моћ „најзначајнији и најконтроверзнији“ средишњи појам у тумачењу међународних односа.¹³ Она подразумева „изгледе једног човека или више људи да спроведу сопствену вољу у неком заједничком делању, чак и упркос отпору других који у том делању учествују.“¹⁴ Дакле, моћ је способност актера да „наметну своју вољу другој, ослањајући се при томе на делотворност средстава силе у случају непокорвања“.¹⁵ Међутим, реч је о много ширем појму од силе, јер подразумева прегршт могућности за наметање воље, док је физичка принуда (сила) само једна од њих.

Однос моћи произилази из релације међу људима, што се „испољава у понашању оних који је извршавају или када понашање једне групе људи одговара жељама једног или групе међу њима“.¹⁶ Моћ је вишедимензионална и може се

¹¹ Живојин Ђурић, „Политички и национални аспекти државног питања Србије у дијалогу о Косову и Метохији“, *Национални интерес*, вол. 30, бр. 3, 2017, стр. 14.

¹² Душан Пророковић, „Подела Косова и Метохије: реалност или заблуда“, *Војно дело*, бр.2, 2022, стр. 71.

¹³ Hans, J. Morgentau, *Politics Among Nations. The struggle for power and peace*, 4th ed., Knopf, New York, 1967., p. 27.; Robert Gilpin, *War and change in world politics*, Cambridge University Press, New York, 1981, p. 13.

¹⁴ Макс Вебер, *Природа и друштво*, II, Просвета, Београд, 1976, стр. 30.

¹⁵ Georg Schvarzenberger, *Power Politics*, Stevens, London, 1951. p. 14.

¹⁶ Karl Freidrich, *Man and His Government*, New York, 1963. p. 163.

посматрати са аспекта постизања одређеног циља,¹⁷ утицаја,¹⁸ сигурности¹⁹ и способности.²⁰

У систему међународних односа свака политичка јединица настоји да оствари сопствену сигурност, ослањајући се на своје снаге моћи. Способност да се утиче на одлуке или контролише понашање других често је повезана са поседовањем одређених ресурса. Некада су традиционални ресурси (становништво, карактеристике територије, односно њена величина и геостратешки положај, природни ресурси, војна снага, економска снага и политичка стабилност) били извори моћи. Међутим, технолошки развој и процес глобализације довели су до „умрежавања друшта“²¹ и изнедрили нове ресурсе моћи. Отуда савремена дефиниција моћи не може да буде заснована само на њеним ранијим обележјима.²²

Мека моћ је утемељена на неопипљивим изворима моћи, као што су култура, идеологија и знање. Данашње велике силе се за постизање својих циљева углавном служе софистициранијим средствима, као што су привлачност идеје или способност да се политички приоритети поставе на начин који обликује жеље других. Снага меке моћи је заснована на привлачности културе, политичког и социјалног система неке земље. Отуда се мека моћ намеће као један од облика решавања косовско-метохијског проблема јер, „мека моћ је као комплексни инструментариј за решавање спољно-политичких задатака с ослонцем на грађанско друштво, информативно-комуникацијске и друге методе и технологије које се појављују као алтернатива класичне дипломатије, неизоставна компонента политике у савременим условима“.²³

У раду се предлаже коришћење потенцијала меке моћи кроз концепт развоја и инвестирања у образовање, образовне капацитете и размену знања међу становништвом на простору Косова и Метохије. Поменути аспект меке моћи има потенцијал за приближавање културе између два народа (који су уједно и тренутни, али и будући учесници дијалога). Идеја је да се кроз образовни моменат, међународну праксу и размену знања суштински омогући стварање добре основе за: успешну, дугорочну комуникацију између српске и албанске стране на простору Космета, приближавање будућих генерација које ће, такође, водити дијалог како би се боље разумеле, што дугорочно доводи до умиривања тензија и прихватања различитости, ако не кроз асимилацију, а оно кроз толеранцију различитих култура и религи-

¹⁷ Видети: Макијавели Николо, *Владалац*, Ушће, Београд, 2004.; Hans, J. Morgentau, *Politics Among Nations. The struggle for power and peace*, op. cit.

¹⁸ Klaus Knorr, „Power and Influence”, *Power & Wealth. The Political Economy of International Power*, Palgrave Macmillan, London, 1973., p.3-30.

¹⁹ Frederick Schuman, *Design for Power: The Struggle for the world*, Alfred A. Knopf, New York, 1941.

²⁰ Raymond Aron, *Paix et guerre entre les nations*, Calman Lévy, Paris, 2004, p. 58.; Raymond Aron, *Les Etudes politiques*, Gallimard, Paris, 1972.; Charles W. Freeman, *Arts of Power. Statecraft and Diplomacy*, Blackwells, 1997.

²¹ Мануел Кастелс, *Успон умреженог друштва. Информацијско доба – економија, друштво и култура*, Делфи, Београд, 2018.

²² Joseph S. Nye, „Soft power”, *Foreign Policy*, Vol. No. 80, 1990, p. 154.

²³ Мирослав Младеновић, Јелена Пономарева, „Мека моћ Русије – Услов њеног геополитичког успона”, *Српска политичка мисао*, вол. 51, бр.1, 2016, 13.

је. Поступним проширивањем различитих облика сарадње кроз образовање могу се дугорочно приближити учесници косовско-метохијског дијалога кроз изналажење заједничких вредности и интереса. То омогућава очување језика, културе и традиције српског народа на Косову и Метохији, али и очување колективног памћења, односно ублажавање културног рата који се води на том простору.

Образовање као један од механизма меке моћи

Генерално посматрано, образовање, као један од аспеката меке моћи, има способности ујединитељске и освајачке силе. Јер, „како и колико једна држава улаже у сопствену промоцију и афирмацију” показују „стипендије за школовање страних студената на сопственим универзитетима, као и читав низ неких других делатности на плану пре свега културе, али и просвете и науке, чиме се шири углед и утицајност сопствене земље у свету”.²⁴

Према Плану рада за 2021. годину, Влада Србије је за подршку у раду Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици издвојила 2.549.840.000 RSD²⁵ ради унапређења школства и побољшања материјално-техничке опремљености. Дакле, Република Србија иде укорак са савременим друштвеним токовима и настоји да обезбеди мир, сигурност и поштовање људских права припадника свих заједница на КиМ.

Без обзира на место где се налази и независно од нивоа, типа или врсте образовања коју пружа, школа примарно обавља васпитну и културну функцију. Неизоставна је и њена социјализаторска функција, која би могла да пружи боље разумевање оба дела становништва на Косову и Метохији, помири супротности кроз размену идеја, обичаја и вредности. Инвестирање у образовну инфраструктуру и размену знања које се фокусира на развој људских ресурса може бити значајна област сарадње између два народа. Сарадња кроз различите програме образовања, самообразовања, усавршавања, феријалну праксу, теренска истраживања или друге облике практичног рада могла би да задовољи потребе месног становништва и, индиректно, да одигра социјализаторску функцију. Овакве активности не само да омогућавају крајњим корисницима (ученицима, студентима и наставном особљу) приступ знању и адекватне услове образовања и рада, већ садрже и важан потенцијал за боље разумевање народа и помирење супротности кроз размену знања, искуства и ширење идеја. Упознавање са обичајима и вредностима другог народа омогућава његово боље разумевање.

Међутим, неки аутори упућују критике механизмима помоћу којих одређена култура заправо генерише привлачност која производи жељене спољнополитичке резултате. Тако, на пример, Ноја²⁶ тврди да се велики део ресурса меке моћи налази

²⁴ Јован Ђирић, „Мека моћ’ и глобално управљање светом”, *Страни правни живот*, вол. 58, бр. 3, 2014, стр. 101.

²⁵ „План рада Владе за 2021.годину”, *Влада Републике Србије*, фебруар 2021, Београд, <https://www.srbija.gov.rs/dokument/45678/strategije-programi-planovi-.php>, стр. 708.

²⁶ Javier Noya, „The Symbolic Power of Nations,” *Place Branding*, Vol. 2, No.1, 2006, 53-67.

на тржишту економије или у цивилном друштву, ван контроле државе. Нај²⁷ указује да ресурси меке моћи нису често под контролом државе, али их обично самостално држе недржавни актери. Он сматра да ефикасност таквих ресурса више лежи у контексту и пријемчивости публике, где „потчињена страна” буде привучена доминантној страни, што може да створи окружење које је приступачније за промоцију спољнополитичких циљева доминантне стране. Отуда је веома значајно да се негује активна, дугорочна и планска сарадња између два народа, не само на нивоу образовно-васпитног система, већ и у научним круговима.

Препоруке за реализовање и развијање сарадње у области образовања

Прво, нестабилна ситуација на северу Космета кочи и успорава развој региона, његову демократизацију, регионалну сарадњу и утиче на дестабилизацију суседних земаља. Оваква ситуација указује на потребу да се косовско-метохијском проблему приђе као регионалном питању. Отуда се у оквиру истраживане теме предлаже сарадња у образовању, најпре на регионалном нивоу, укључујући грантове, пројекте и остале облике наставно-научне сарадње који би укључивали ангажовање и приближавање оба народа кроз поменуте образовне активности. Подстицаји домаћих и иностраних донатора умногоме могу да послуже као облик пружања подршке за спровођење образовне сарадње између Београда и Приштине.

Друго, потребно је именовати и идентификовати актере који би активно учествовали и пратили евентуалне могућности образовне сарадње између Београда и Приштине. Односно, неопходно је развијати институционализоване канале који би пружали основу за размену знања и искуства између оба народа.

Треће, потребно је лобирање, персонално, групно или институционално, које би код приштинских званичника подстицало спремност на сарадњу и комуникацију поводом образовне сарадње. На тај начин би се приштинска страна лакше укључила и боље информисала о евентуалним могућностима сарадње у образовању.

Четврто, неопходно је дугорочно, плански и систематски радити на развијању свести и заинтересованости школства у Приштини да сарађује са Београдом. То се може постићи укључивањем интелектуалне елите, било домаће, било стручњака из иностранства, у вођење дијалога који би развијао и неговао отворену образовну културу која у знатној мери може да ослаби етнонационалистичке тежње, помири супротности и, у коначном, олакша дијалог Београда и Приштине.

Пето, потребно је да обе стране препознају позитивне ефекте и просперитет од смиривања тензија, било кроз заједничку образовну сарадњу и различите врсте улагања у школство, било лобирањем стручњака. На тај начин могу се створити добре основе за изградњу трезвене климе између два народа који виде мир и стабилност као једини пут за свој даљи просперитет.

²⁷ Joseph Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, Public Affairs, New York 2004.

Закључак

Косовско-метохијски проблем је актуелна и незаобилазна тема у садашњости, а вероватно ће то бити и у будућности. Настао је као резултат деловања много различитих фактора и захтева деликатан и свеобухватан приступ за његово решавање, на које утичу бројни спољни фактори. У савременом друштву о актуелности, димензијама одређеног проблема и његовим евентуалним последицама сазнајемо посредством сложене мреже савремених облика комуникација, путем дигиталних медија или друштвених мрежа. Данас државе јачају своју позицију улагањем у савремене ресурсе моћи (технологију, знање, економски раст) који доприносе развоју софистицираног облика моћи, који је у литератури познат као мека моћ. Практиковање меке моћи може да помогне у превазилажењу политичких тензија и баријера. Отуда се потенцијали меке моћи намећу као ефикасно средство за решавање косовско-метохијског проблема. Предлаже се, пре свега, образовна сарадња, јер омогућава одржавање комуникације и размену знања између учесника дијалога. Образовање може да послужи као значајан аспект за решавање косовско-метохијског проблема, јер садржи важан потенцијал за превазилажење разлика кроз ширење идеја, обичаја и вредности, и омогућава да се два народа међусобно приближе кроз размену идеја и знања, боље разумеју и пронађу компромисно решење.

Литература

[1] „Brussels Agreement: First Agreement of Principles Governing the Normalization of Relations” The Government of the Republic of Serbia in the service of citizens, <https://www.srbija.gov.rs/cinjenice/en/120394>, 11/10/2022.

[2] „Петковић: Упад КБС на север покрајине грубо кршење споразума, КФОР мора да реагује”, Канцеларија за Косово и Метохију, Влада Републике Србије, 25. септембар 2022, <https://www.kim.gov.rs/lat/v4880.php>, 12/10/2022.

[3] „План рада Владе за 2021. годину”, *Влада Републике Србије*, фебруар 2021, Београд, <https://www.srbija.gov.rs/dokument/45678/strategije-programi-planovi-.php>, стр. 981-983.

[4] „Устав Републике Србије”, *Службени гласник РС*, бр. 98, 10. новембра 2006, члан 182.

<http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/ustav/2006/98/1/reg>

[5] Charles W. Freeman, *Arts of Power. Statecraft and Diplomacy*, Blackwells, 1997.

[6] Frederick Schuman, *Design for Power: The Struggle for the world*, Alfred A. Knopf, New York, 1941.

[7] Georg Schvarzenberger, *Power Politics*, Stevens, London, 1951.

[8] Hans, J. Morgentau, *Politics Among Nations. The struggle for power and peace*, 4th ed., Knopf, New York, 1967

[9] Joseph Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, Public Affairs, New York 2004.

- [10] Joseph S. Nye, „Soft power”, *Foreign Policy*, Vol. No. 80, 1990, p. 153-171.
- [11] Klaus Knorr, „Power and Influence”, *Power & Wealth. The Political Economy of International Power*, Palgrave Macmillan, London, 1973., p.3-30.
- [12] Raymond Aron, *Les Etudes politiques*, Gallimard, Paris, 1972.
- [13] Raymond Aron, *Paix et guerre entre les nations*, Calman Lévy, Paris, 2004.
- [14] Robert Gilpin, *War and change in world politics*, CambridgeUniversity Press, New York, 1981.
- [15] Душан Пророковић, „Подела Косова и Метохије: реалност или заблуда”, *Војно дело*, бр. 2, 2022, стр. 55-74.
- [16] Ђорђе Радовановић, Филип Обрадовић, „Од идеје до праксе – Бриселски споразум и косовско-метохијска свакодневница”, *Баштина*, Приштина – Лепосавић, вол. 30, бр. 52, 2020, стр. 351-363. doi: 10.5937/bastina30-29157
- [17] Живојин Ђурић, „Политички и национални аспекти државног питања Србије у дијалогу о Косову и Метохији”, *Национални интерес*, вол. 30, бр. 3, 2017, стр. 13-25.
- [18] Javier Noya, „The Symbolic Power of Nations,” *Place Branding*, Vol. 2, No. 1, 2006, p. 53-67.
- [19] Јован Ђирић, „'Мека моћ' и глобално управљање светом”, *Страни правни живот*, вол. 58, бр. 3, 2014, стр. 89-107.
- [20] Karl Freidrich, *Man and His Government*, New York, 1963.
- [21] Макс Вебер, *Привреда и друштво*, II, Просвета, Београд, 1976, стр. 30.
- [22] Мануел Кастелс, *Успон умреженог друштва. Информацијско доба – економија друштво и култура*, Делфи, Београд, 2018.
- [23] Милоје, Здравковић, „Узроци првих сукоба Срба и Албанаца кроз историју”, *Национални интерес*, вол. 40, бр. 2, 2021, стр. 183-204.
- [24] Миломир Степић, „Косово и Метохија: геополитички аспекти брзог решења и замрзнутог конфликта”, *Национални интерес*, вол. 38, бр. 2, 2020, стр. 7-30.
- [25] Милош Кнежевић, „Размишљати о Косову и Метохији. Смисао унутрашњег и спољашњег дијалога о косметском проблему”, *Национални интерес*, вол. 30, бр. 3, 2017, стр. 27-61.
- [26] Мирослав Младеновић, Јелена Пономарева, „Мека моћ Русије – Услов њеног геополитичког успона”, *Српска политичка мисао*, вол. 51, бр. 1, 2016, 11-29.
- [27] Николо Макијавели, *Владалац*, Ушће, Београд, 2004.
- [28] Тодор, Мирковић, „Косово и Метохија – девет векова после”, *Војно дело*, Вол. 66, бр. 2, 186-209.

Резиме

Балканско полуострво карактерише велика етничка и културна разноликост. Догађаји на северу Косова и Метохије током 2021. и 2022. године показали су да решење проблема на Косову и Метохији постаје комплексније. Ови догађаји угрожавају мир и стабилност региона Западног Балкана јер је ситуација на Косову и Метохији далеко од стабилне. Иницијатива „Отворени Балкан“, која је покренута ради лакшег повезивања региона Западног Балкана, није смањила број проблема и потенцијалних ризика. Потребан је хитан одговор међународне заједнице како би се сачували мир и стабилност и спречиле умерене акције Приштине које угрожава-

ју основна људска права и слободу српског становништва на простору Косова и Метохије. Насилне акције Приштине показале су да међународни споразуми Резолуција 1244 и Бриселски споразум нису испунили очекивања.

Питање Косова и Метохије је дугорочан проблем и захтева посвећеност, напоре, дијалог и стрпљење. Дијалог о Косову и Метохији је незаобилазна тема у садашњости, која је већ део нове будућности. Решавање овог проблема је сложено и не може бити брзо. Етничка и верска структура становништва Косова и Метохије се мењала у зависности од оних који су били на власти. Албанци на Косову и Метохији, као национална мањина, по међународном праву и унутрашњем уставном праву СФРЈ и Србије немају право на самоопредељење. Као свако друштвено питање, оно је под утицајем многих фактора и тешко за решавање.

У савременом друштву медији имају велики утицај. Много тога зависи од начина на који ће одређени догађај бити представљен, какву поруку шаље, колико ће трајати његова актуелност, итд. Информације о дешавањима на северу Косова и Метохије треба да буду представљене дипломатским језиком, а не да изазивају мржњу на обе стране. То је једини начин да се води продуктиван дијалог на ову тему.

Моћ је централни концепт у тумачењу међународних односа. Снага спољне политике једне земље зависи од њене моћи (политичке, економске, војне, технолошке, енергетске, еколошке). Поред традиционалних елемената моћи, модерне земље се ослањају на меку моћ. То је способност земље да привлачењем, а не принудом или употребом силе, убеди друге да раде оно што жели.

Савремено доба карактерише неоимперијална и неоколонијална политика великих држава, као и војни и економски савези, што утиче на међународне прилике тако да су важећа правила међународног права замењена притиском, претњом, принудом, безакоњем и политиком силе. Светски центри моћи посматрају косовско-метохијски проблем кроз призму њихових геополитичких интереса. На пример, питање интеграције Србије у ЕУ је у фокусу кад год се Србија или српски народ суоче са већим изазовом. То није случајност, већ судбина геополитичког положаја на Балкану. Неопходно је избегавати силу у решавању питања Косова и Метохије.

У раду је приказан потенцијал меке моћи. Образовање је представљено као један од аспеката меке моћи који може допринети бољој комуникацији и разумевању кроз прихватање различитости и међусобно поштовање свих учесника дијалога. Размена студената и други програми праксе могу помоћи људима из обе нације да пронађу заједничке интересе и вредности.

Кључне речи: *мека моћ, дијалог, образовање*

© 2022 Аутори. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

